

הקב"ה דורש מהאדם - עוד לפני קיום המצוה בפועל - כיסופין וצפייה לעשיית רצונו ית'!

מאוחר יותר בימי דוד, כבש אותו, משום שאז כבר פג תוקף השבועה, וא"כ צ"ב למה כתב הרמב"ן שקבלו יותר עונש המגיפה מפני שהתירשלו מלבנות את הבית המקדש.

ועוד, הלא א"י בגמ' (סנהדרין כ.) "תניא רבי יוסי אומר, שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך ולהכרית את זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה, ואינו יודע איזה מהן תחילה, כשהוא אומר על פס י"ה מלחמה לה' בעמלק (שמות יז, טז) הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה, ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחילה או להכרית זרעו של עמלק תחילה, כשהוא אומר והניח לכם מכל אויביכם הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחילה", עכ"ל הגמ'.

וא"כ שוב קשה מה שהרמב"ן אומר כי נענשו על שלא נתעוררו לבנין בית המקדש בימי אחד מהשופטים או בימי שאול, שהרי לפי דברי הגמרא סדר בנין בית המקדש הוא אחרי מחיית עמלק, ומחיית עמלק היתה בימי שאול.

« צריך לדבר ולדרוש את בית אלוקינו, לא רק עצם העליה

הרמב"ן כתב כאן בפרשתינו (שם) "וטעם 'לשכנו תדרשו', שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך ה', ותאמרו איש אל רעהו לכו ונעלה אל ה' אל בית אלקי יעקב (ישעיה ב-ג), כלשון ציון ישאלו דרך הנה פניהם (ירמיה ג, ה)", עכ"ל.

הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל (בספרו שם דרך), כותב על דברי הרמב"ן הללו בזה"ל: "מבואר מדבריו שגדר מצות לשכנו תדרשו, אינה רק **עצם העליה** למקום המקדש, אשר ממנו ילמדו ליראה את ה' אלא יש מצוה **בהכנה** לקראת העליה למקום המקדש, הכוללת את ההדברות איש אל רעהו לומר קומו נעלה בית ה', ואת הביקוש והדרישה עצמה לבית אלקינו."

"ויש ללמוד ממצות 'לשכנו תדרשו ובאת שמה', שמחוייב האדם להיות דורש ומחפש לא רק את דבר ה', אלא אף את מקום משכנו, וכן מבואר בדברי הרמב"ן (שם) וז"ל: "תדרשו, דרוש על פי הנביא, יכול תמתין עד שיאמר לך נביא, ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה, דרוש ומצא, ואחר כך יאמר לך נביא, וכן אתה מוצא בדוד", עכ"ל."

"גילה לן הרמב"ן שיש מצוה לדרוש ולמצוא ואחר כך ללכת לנביא, והיינו שיש מצוה מיוחדת לעמול בכוחות עצמו להכין המקום הראוי למקום המקדש, הגם שאחר כך ילך לשאול את הנביא, שאין להסתפק בביאה לבית המקדש, כי יש לעורר הצפייה והצימאון לקראת העליה למקום המקדש, ולא עוד אלא שיש להוסיף בהתלהבות והשתוקקות לא רק ביחס לעצמו אלא גם לאחרים, על ידי שאומרים איש לרעהו 'קומו נעלה ציון', ונדברים כולם להתחזק יחדיו בתכונה רבה לקראת העליה למקום השראת השכינה, וחלק מענין ההכנה וההשתוקקות לבוא וליראות פני ה', היה מסירת הנפש עד כלות הכוחות בעמל ויגיעה לברר היכן מקום המקדש, ולא להסתמך רק על הוראת הנביא, כי גם בזה יש התגברות הצימאון וההתעוררות לקראת בואו למקום המשכן."

« כמה דיוקים בפרשה

כתוב בפרשתינו (יא, כו-כח) רָאָה אֲנֹכִי נִתָּן לַפְּנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה, אֵת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם, וְהַקְלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹקֵיכֶם וְסָרְתֶם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם וגו'.

כבר דקדקו המפרשים בחילוף לשונות הפסוק, שאצל הברכה אמר בלשון ודאי 'אשר תשמעון', ואילו אצל הקללה תפס לשון ספק 'אם לא תשמעון', ובפשטות היה ראוי שיהיו שניהם נאמרים בשוה.

בהמשך הפרשה כתוב (יב, ה) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׁבִטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה, וְהִרְמַבְּטֶם (במז"ג חלק ג' פרק מה) מקשה "למה לא גילה הקב"ה את מקום המקדש ולא התבאר בתורה ולא נזכר בפרט, אבל רמז אליו ואמר אל המקום אשר יבחר ה'".

« האם התרשלו כלל ישראל בבניית בית המקדש בזמן?

הרמב"ן ז"ל (במדבר טז, כא) מבאר את העונש שקבלו כלל ישראל שמתו במגיפה בימי דוד ע"ה כדלהלן: "ואני אומר בדרך סברא, שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה, שהיה הארון הולך מאהל אל אהל כגר בארץ ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרוש את ה' ונבנה הבית לשמו, כענין שנאמר (דברים יב, ה) "לשכנו תדרשו ובאת שמה".

"עד שנתעורר דוד לדבר מימים רבים ולזמן ארוך שנאמר וכו', והנה דוד מנעו השם יתברך מפני שאמר (דברי הימים א' כב, ח) כִּי דָמִים רַבִּים שִׁפְכָתָ אַרְצָה לְפָנַי, ונתאחר עוד הבנין עד מלוך שלמה, ואלו היו ישראל חפצים בדבר ונתעוררו בו מתחלה היה נעשה בימי אחד מהשופטים או בימי שאול או גם בימי דוד, כי אם שבטי ישראל היו מתעוררים בדבר לא היה הוא הבונה אבל ישראל הם היו הבונים, אבל כאשר העם לא השגיחו ודוד הוא המשגיח והמתעורר והוא אשר הכין הכל, היה הוא הבונה והוא איש משפט ומחזיק במדת הדין ולא הוכשר בבית הרחמים, ועל כן נתאחר הבנין כל ימי דוד בפשיעת ישראל ועל כן היה הקצף עליהם, ועל כן היה המקום אשר יבחר ה' לשום שמו שם - נודע בענשם ובמגפתם וכו'", עכ"ל הרמב"ן.

ובספר מסילות חיים (פרשת קרח) מתקשה להבין את דברי הרמב"ן ומק', הלא כתוב (יהושע טו, טג) וְאֵת הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֹא יָכְלוּ בְנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם, ועיין שם ברש"י שכ' "שינונו בספרי, רבי יהושע בן קרחה אומר, יכולין היו, אלא שלא היו רשאים, מחמת השבועה שנשבע אברהם לאבימלך, ויבוסים זה לא על שם האומה היה, אלא מגדל דוד שהיה בירושלים ושמו יבוס, ובני אותו מחוז מפלשתים היו, וכשכבשו בני יהודה את ירושלים לא הורישו את בני אותו מחוז". ועי' גם ברש"י שופטים (א, כב) שכ' "ולא הורישו מפני השבועה עד שבא דוד, לפי שעדיין היה נכדו קיים, והוא נשבע לו ולנינו ולנכדו".

מכל זה יוצא, כי היו מנועים מלכבוש את מחוז היבוסים - שהיה מקומו המיועד של בית המקדש, ולכן היו מנועים מלבנות את בית המקדש, ורק

"וכאשר האדם ממלא אחר כל פרטים אלו ונפשו איוותה לבוא למקום המקדש לאחר כל ההכנות, או אז, כשמגיע לבית אלקינו, זוכה להשיג שם מדרגות בעליה בתורה ויראת שמים, ומעמיק להשיג את כבוד ה'."

"וא"כ גם בזמנינו כשלאבון לב אין מקדש במקומו, אך מקדשי מעט יש לרוב, כמבואר בגמרא (מגילה טז). וְאֵהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט, (יחזקאל יא, טז) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, ויש לשאוף ולדרוש מקומם ולבוא שמה להימצא באווירה של קדושה והשראת שכינה, בישיבת ובבתי כנסיות ומדרשות, אשר רק בהם נושמים את רוח התורה והיראה."

"וכן יש ללמוד מהאמור בגדר מצות לשכנו תדרשו, שאם הוצרכנו לדרישה והכנה כדי להפיק מבית המקדש השגות בקדושה ויראת שמים, על אחת כמה וכמה כאשר רוצים להשיג קנייני תורה ויראת שמים על ידי הסתופפות בישיבת ובבתי הכנסיות, מקודם לכן צריך להיות בהידברות ובהשתוקקות והכנה מתאימה לכך, עכ"ד.

« דרוש מהאדם לעשות אפי' רק מקצת, כמה שהוא יכול! »

כתוב בתורה בפרשת הפסח שני' (ט, ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֱנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלָיו, אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם, לָמָּה נִגְרַע לְבַבְתִּי הַקָּרִיב אֶת קַרְבְּנִי ה' בְּמַעַדוֹ, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

ובספר דרש משה (מהגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל) הק', דרש"י הק' הסביר טענתם של הטמאי מתים, שאמר להם משה "אין קדשים קרבים בטומאה, אמרו לו יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים, ויאכל הבשר לטמאים", ולכאוף קשה, דהא אמרינן דנקרב לטמאין פסול (פסחים סא), ואף אם נימא שכוונתם היתה להצטרף עם טהורים, ויהיה לטהורים ולטמאים ביחד דבכה"ג כשר הקרבן, לא ירוויחו מזה כלום, שהרי אין יוצאים הטמאים את מצוות הקרבן פסח.

וכתב ליישב בזה, וז"ל: "וצ"ל דבר חדש, דאף שאין יוצאין, מ"מ מצד אהבת המצוות הוא שצריך להשתתף עכ"פ, אף שלא יצא, אם א"א לו לקיים ממש, וכעין הא שעשה משה שהפריש שלש ערים, אף שלא קיים את המצוה, וכו'".

"ומזה יש למילף, לאחד שקשה לו לקיים איזה מצוה, שמצד האהבה למצוה יראה לעסוק בה לכל הפחות במה שאפשר, כגון שאסור לו לאכול כזית מרור, יטעום מעט, וכן בכל מצוה, כגון מי שאסור לו ליטב בסוכה, יראה עכ"פ לעשות סוכה, וחזינן כמה היתה גדולה אהבת המצוות לישראל, שהשי"ת נתן מצות תרומות ומעשרות, באופן שיוכלו שלא להפריש לעולם

בלא איסור, כגון להכניס דרך גגות (ברכות לה, ב), ומ"מ סמך הקב"ה על כלל ישראל שיקיימו תרומות ומעשרות, עד שלקח הנחלה משבט לוי, ואין זה רק על יחידים חסידים שבדור, אלא על כל ישראל ממש, והוא משום שאהבת המצוות ה' גדול מאד לדורות הראשונים, והשתדלו בכל עוז ובכל ממונם להתחייב במצוות."

"וזה נראה בטעם שתקנו לברך 'שיכנס לתורה ולמעשים טובים', שלכאוף ב'לתורה' כולו גם 'מעשים טובים', דעל מנת שלא לקיים נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו, ובלא תורה אין עם הארץ חסיד, ולמה אמר תרווייהו, אלא שהוא ברכה לאהבת המצוות, שיעשה מעשים טובים אף אלו שיכול ליפטר בדין, כגון בתור"מ, ובציצית ללבוש רק בגדים שפטורים מציצית וכדו', שע"ז צריך ברכה מיוחדת שיכנס למעשים טובים מצד אהבת המצוות." עכ"ל דבריו המתוקים של ר' משה.

« הכיסופין לעבודת ה' - כאילו עשאוהו! »

רבינו יונה בפירושו על מסכת אבות במה שאמר התנא (פ"ג מ"ט) "כל

שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת" כתב וז"ל: "יש לשאול, איך אפשר להיות מעשיו מרובין מחכמתו אם אינו יודע התורה והמצוות, אלא שזו המשנה דברה לפי עצה טובה נאה ומתקבלת שיש לו למי שאינו יודע (את התורה), שלא יאבד נפשו, שיקבל על עצמו לעשות כל הדברים אשר יגידו לו החכמים ולא יסיר מהן ימין ושמאל כאשר ידעם, וע"פ התורה אשר יורו אותו ועל המשפט אשר יאמרו לו יעשה, ומיד שקבלה זו יקבל על עצמו בלבב שלם ובנפש חפצה, מעלה שכר כאילו קבל עליו כל המצוות, ועל דרך זו אמרו, כל שמעשיו מרובין מחכמתו, כי אף מי שאינו יודע ואינו עושה נקראין מעשה, על שם כי יש לו שכר עליהם כאילו עשאו מפי הקבלה." עכ"ל.

וכן ביאר החתם סופר את הפסוק (דברים יח, ו) וְכִי יָבֵא הַלֵּוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא גֵר שָׁם וְבָא בְּכָל אֹתוֹ נִפְשׁוֹ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשֵׁרֵת בְּשָׁם ה' אֱלֹקָיו כְּכָל אֲחָיו הַלֵּוִיִּם הַעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי ה', וכתב בזה"ל: "ר"ל מי שהוא גר ומתגורר מרחוק וא"א לבוא בעצמו ולעבוד בגופו ממש עבודת ה', רק אך בכל אות נפשו ותאוותו וחשקו הוא משתוקק וחפץ לעבוד ה', ומתפלל וקורא בשם ה' בחפץ וחשק הרבה, אזי יהיה מחשבתו הטובה נרצית ככל הלויים העומדים שם בפועל לפני ה', וק"ל", עכ"ל.

ולמדנו מזה לימוד וחיוזוק נפלא, שכאשר איש יהודי מעורר בלבו חשק ורצון לזכות לקרבת אלוקים ותיקון המעשים, הרי הוא מתקרב ומעלה את עצמו למטרתו הנעלית אליה הוא חושק ורוצה להגיע.

ובהקדמתו של בעל **חכמת אדם** מבאר ואומר בזה"ל: "...כך האיש הישראלי אם יעזוב את התורה ומתייאש ממנה, אז גם היא מתרחקת ממנו ולא נשאר בנפשו כוח הלידה, אבל אם אין דעתו נעזבה, רק מחמת אונס אי אפשר ללמוד ולדבקה בה, ח"ו שתתרחק ממנו, רק תשב באלמנותה ומצפה עוד להינשא אליו, ונשאר כוח בנפש." עכ"ל.

« התביעה על כלל ישראל - שלא נכספו מספיק לבית המקדש! »

לפי מה שנתבאר מיישב הגאון רבי חיים אפרים זייציק זצ"ל (בספרו מעייני החיים) את קושיית המסלות חיים הנ"ל, וכותב בזה"ל: "ואפשר לומר כי אמנם נכון שלא הגיע הזמן לבנות בפועל את המקדש, אבל התביעה היתה על הדרישה לבנות הבנין, התביעה היא על העדר הגעגועים והשאיפה לבנין הזה, על שלא התעוררו לבקש ולהתפלל להגיע כבר לאותו הזמן הרצוי והמוכשר לבנות, התביעה היתה על האדישת בענין זה, על שלא כאב להם העיכוב הזה, על הגורל המר שנפל להם מצד השבועה שנשבע אברהם אבינו לאבימלך, כי לפחות יאנחו וידאגו שלא נבנה המקדש."

"ובילקוט (ש"ב כ"ד) כתב "כל אותן אוכלוסים שנפלו (בימי דוד במגיפה) ע"י שלא תבעו את בנין בית המקדש, והלא דברים קל וחומר, ומה אלו שלא ראו את בנין בית המקדש כך, אנו עאכ"ו, לכך התקינו נביאים הראשונים שיהיו ישראל מתפללין בכל יום ג' פעמים אנא השב שכינתך לציון", עכ"ל הילקוט."

וע"פ זה מתרץ קושיות הרמב"ם למה לא גילה הקב"ה את מקום המקדש, וכותב בזה"ל: "כי גם זה הוא כדי להרבות געגועים וכיסופים, שכן לדבר שהוא כבר ידוע מקודם, מתוך ידיעה או הבטחה טובה, או שהמקום המובטח כבר ידוע, הרי אין זה כבר דבר חדש והוא אצלו כדבר ישן ומורגל, ותועלת ההתפעלות שיש מדבר חדש כבר איבדה תוקפה והשפעתה, ולכן לא גילתה התורה ולא פירשה את המקום הנבחר לעבודת ה' הוא המקדש", עכ"ל ספר מעייני החיים.

"...ולמדנו מזה
לימוד וחיוזוק נפלא,
שכאשר איש יהודי
מעורר בלבו חשק
ורצון לזכות
לקרבת אלוקים
ותיקון המעשים,
הרי הוא מתקרב
ומעלה את עצמו
למטרתו הנעלית
אליה הוא חושק
ורוצה להגיע..."